
JEZIK ŠARIĆEVA PRIJEVODA BIBLIJE I PRILAGODBE
SUVREMENOJ NORMI HRVATSKOGA STANDARDNOG JEZIKA

Marko Alerić, Zagreb

Filozofski fakultet u Zagrebu
e-mail: maleric@inet.hr

UDK: 22=163.42
811.163.42'26
Izvorni znanstveni rad
Primljeno 9/2010.

Sažetak

U radu se, na primjerima iz starozavjetnih i novozavjetnih biblijskih knjiga (Knjige postanka i Knjige izlaska, Matejeva, Markova, Lukina i Ivanova evanđelja, Djela apostolskih, Poslanica sv. Pavla apostola te Otkrivenja sv. Ivana apostola), istražuju pravopisne, fonološke, morfološke, sintaktičke, tvorbene i leksičke osobitosti hrvatskoga prijevoda Svetoga pisma Staroga i Novoga zavjeta Ivana Evanđelista Šarića, nadbiskupa vrhbosanskog, koji je objavljen u Madridu godine 1959. Te se osobitosti uspoređuju s tadašnjom normom hrvatskoga standardnog jezika i utvrđuju razlike u odnosu na suvremenu normu hrvatskoga standardnog jezika kojoj je ona prilagođena u izdanjima objavljenima u Zagrebu: u 1. popravljenom izdanju iz 2006. i u 2. popravljenom izdanju iz 2007.

Istraživanjem se, između ostalog, nastoje utvrditi promjene u hrvatskome standardnom jeziku te potvrditi pretpostavka o prihvatljivosti biblijskih prijevoda u proučavanju standardnojezičnih promjena.

Ključne riječi: jezik Biblije, hrvatski standardni jezik, prijevodi, jezične promjene.

1. UVOD

U izdanju Hrvatskoga biblijskog društva, Vrhbosanske nadbiskupije i *Glasa Koncila* objavljeno je 2006. godine prvo zagrebačko popravljeno izdanje *Biblije, Svetoga pisma Staroga i Novoga zavjeta vrhbosanskog nadbiskupa Ivana Evanđelista Šarića*.¹ Zagrebačko je izdanje nastalo na temelju drugoga popavljenog izdanja Šarićeva djela koje je 1959. u Madridu za tisak

¹ Prvo je izdanje bio preveo i 1942./1943. u Sarajevu objavio vrhbosanski nadbiskup Ivan Evanđelist Šarić.

priredio hrvatski književnik i sveučilišni profesor Luka Brajnović.²

U predgovoru prvoga izdanja prijevoda *Novoga zavjeta*, koji je napisao 8. prosinca 1942., Šarić ističe kako je prilikom prevođenja pomno čuvao "jaki duh čistoga i jasnoga hrvatskog jezika" (Šarić, 2006). Šarić tu činjenicu posebno ističe kako bi naglasio da je ispunio ono što su od njega tražili hrvatski biskupi i stručnjaci za hrvatski jezik koji su mu povjerali prevođenje *Biblije* jer nisu bili zadovoljni jezikom, osobito „istočnim varijantama za osobna i zemljopisna imena“, kojim je 1939. dio *Staroga zavjeta* bio preveo Antun Sović, profesor biblijskih disciplina na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (Šarić, 2006., predgovor). Upravo je zbog toga strogo poštivanje norme hrvatskoga standardnog (književnog) jezika, već četrdesetak godina zabilježene u normativnim priručnicima,³ za taj prijevod *Biblije* bilo osobito važno.

Ipak, godine 2005., prilikom pripreme za tisak prvog popravljenog, zagrebačkog izdanja Šarićeva prijevoda *Biblije*, priređivači su zaključili da je hrvatski jezik u novom izdanju, za koje je kao predložak poslužilo izdanje objavljeno 1959. u Madridu, potrebno popraviti, odnosno uskladiti ga sa suvremenom normom hrvatskoga standardnog jezika (Šarić, 2006., predgovor). Taj mi je zadatak bio povjeren.

Ta je odluka morala biti motivirana barem jednim od dvaju razloga:

1. time što su u izdanju iz 1959. bile uočene pogreške nastale zbog pogrešnog unosa teksta⁴ i/ili

2. time što su u izdanju iz 1959. bile uočene pogreške (odstupanja) u odnosu na normu hrvatskoga standardnog jezika:

a) bilo da su ona nastala zbog nepoštivanja te norme koja je bila na snazi u vrijeme objavljivanja prvoga i/ili drugoga popravljenog izdanja (1942/43. i/ili 1959.)

b) bilo zbog promjena u standardnojezičnoj normi u proteklih pedesetak godina (nakon 1959.).⁵

² Predmet ovoga rada nije bilo istraživanje razlika između prvog (sarajevskog) i drugog (madridskog) izdanja, kao ni istraživanje u kojoj su mjeri razlike u drugom, madridskom izdanju posljedica intervencija nadbiskupa Šarića, a u kojoj mjeri Luke Brajnovića, jer je Šarić umro 1960. To, međutim, može biti predmet drugog istraživanja.

³ Misli se na normu koja je opisana i propisana Brozovim *Pravopisom* iz 1892., Maretićevom *Gramatikom* iz 1899. i Brozovim i Ivekovićevim *Rječnikom* iz 1901.

⁴ Može se pretpostaviti da su moguće pogreške nastale zbog pogrešnog unosa teksta u sarajevskom izdanju, u madridskom izdanju ispravljene.

⁵ U standardnome su idiomu promjene postupne, u skladu s činjenicom da se standardni idiom postupno prilagođuje novim jezičnim potrebama.

Kako se na temelju navedene Šarićeve izjave može zaključiti da se on kod prevođenja trudio strogo poštivati tadašnju normu hrvatskoga standardnog jezika, može se pretpostaviti da bi razlozi najvećeg broja promjena u najnovijim, zagrebačkim izdanjima, morali biti:

a) ispravljanje pogrešaka koje su mogle nastati zbog intervencija u Šarićev prijevod priređivača drugog (popravljenog) izdanja iz 1959.

b) ispravljanje pogrešaka nastalih kod unosa teksta za drugo izdanje i

c) ispravljanje pogrešaka čiji su razlog promjene do kojih je u hrvatskome standardnom jeziku došlo nakon objavljivanja prvoga ili drugoga popravljenog izdanja.

Istraživanje jezika Šarićeva prijevoda *Biblije* podrazumijevalo je, osim utvrđivanja konkretnih prilagodbi suvremenoj standardnoj jezičnoj normi u odnosu na madridsko izdanje,⁶ i utvrđivanje i opis posebnosti jezika prijevoda,⁷ i to: u *Knjizi postanka i Knjizi izlaska*, u *Matejevu*, *Markovu*, *Lukinu* i *Ivanovu evanđelju*, *Djelima apostolskim*, *Poslanicama sv. Pavla apostola (Rimljanima, I. Korinćanima, Hebrejima)* i *Otkrivenju sv. Ivana apostola*.

U istraživanju se, zbog objektivnih razloga koji se ponajprije odnose na nastojanje da se korpus koji će se proučavati svede u okvire pogodne za istraživanje, nisu utvrđivale sve prilagodbe u zagrebačkom izdanju Šarićeva prijevoda *Biblije*.

2. POSEBNOSTI JEZIKA ŠARIĆEVA PRIJEVODA *BIBLIJE* IZ 1959.

Pod jezičnim se posebnostima Šarićeva prijevoda *Biblije* iz 1959. u ovom radu misli na one jezične oblike upotrijebljene u tome prijevodu koji pripadaju i starijoj i novijoj normi hrvatskoga standardnog jezika, a u prijevodu se *Biblije* upotrebljavaju zajedno

⁶ Pripadnost standardnojezičnoj normi provjerena je u ovim jezičnim priručnicima (gramatikama, pravopisima, rječnicima i jezičnim savjetnicima): Maretić, 1931; Silić-Pranjković, 2005; Barić i dr., 2003; Boranić, 1915; Babić i dr., 2000; Badurina i dr., 2007; Broz-Iveković, 1901; Anić, 1991; Maretić, 1924; Vukojević i dr., 1999.

⁷ Biblijski je stil podstil književnoumjetničkoga stila standardnoga jezika koji "i na morfološkoj, i na sintaktičkoj, i na leksičkoj, odnosno frazeološkoj razini, ima velik broj pojavnosti (oblika, riječi, skupova riječi i različitih drugih ustaljenih ili neustaljenih konstrukcija) koje su, više ili manje, obilježene kao osebnosti biblijskoga stila" (Pranjković, 2006: 24).

sa starijim i novijim oblicima koje norma također dopušta. U prvom popravljenom izdanju iz 2006. i drugom popravljenom izdanju iz 2007. te su posebnosti zadržane na mjestima na kojima su bile u izdanju iz 1959., a nisu dodavane na mjestima na kojima ih u tome izdanju nije bilo.

Uz svaku od tih posebnosti ovdje se navodi nekoliko potvrda iz Šarićeva prijevoda *Biblije* iz 1959., a zatim i jezični priručnici na temelju kojih se može zaključiti kako su te posebnosti bile dio standardnojezične norme 1959., kao i da joj i danas pripadaju.

2.1. Pravopisne posebnosti

Zanijekani glagol *htjeti* i tzv. pokriveno *r*

ne ću, ne ćeš itd. (Mt 15,32; 21,27; 21,30; Lk 1,20; 12,59; 13,8) /neću, nećeš itd./, **grješnik** i sl. (Lk 5,32; 7,34; 15,2) /grešnik i sl./

Pisanje negacije odvojeno od nenaglašenoga prezenta glagola *htjeti* (*ne ću, ne ćeš, ne će*) te pisanje *je* iza tzv. pokrivenog *r* (*grješka, grješnici, pogrješka*) u navedenim je slučajevima bilo propisano Brozovim i Boranićevim *Hrvatskim pravopisom* (Broz-Boranić, 1915: 46, 6), a propisano je i *Hrvatskim pravopisom* iz 2000. (Babić-Finka-Moguš, 2000: 78, 43), pa to u novom izdanju Šarićeva prijevoda *Biblije*, bez obzira na također propisan način pisanja *neće, neću, nećeš; greška, grešnici, pogreška* (Badurina i dr., 2007: 164, 18, 19), nije mijenjano.

2.2. Fonološke posebnosti

Pokretni samoglasnici (navesci)

svome, velikomu (Mt 5,22) /svom, velikom, velikome/, **svemu onome** (Mt 9,26) /svem onom/, **svojemu** (Mt 20,8; 20,14; 21,28) /svojem/; **cijelom onom** (Mt 9,31) /cijelome onome/; **o tom** (Post 39,8; Mt 16,8; Mk 1,44) /o tome/

Kako je upotreba pokretnih samoglasnika (navezaka) u normi hrvatskoga standardnog jezika više-manje prepuštena osobnom izboru,⁸ i u novim su izdanjima *Biblije* oni ostavljeni na mjestima na

⁸ U nekim se gramatičkim priručnicima navesci smatraju ponajprije obilježjem znanstvenoga i književnoumjetničkoga, a manje administrativnopoljavnoga stila (Silić-Pranjković, 2005: 381), dok se drugdje preporučuje njihova upotreba kao

kojima su se nalazili u izdanju iz 1959., i nisu dodavani na mjestima na kojima se u tome izdanju nisu nalazili (usp. Maretić, 1931: 170; Barić i dr., 2003: 81; Silić-Pranjaković, 2005: 122-126 i d.).

Prijedloga s/sa

sa dva, sa dvije (Mt 25,17; Mt 25,22; Mk 9,43) /s dva, s dvije/

U novijim izdanjima *Biblije* nije mijenjana ni upotreba prijedloga *sa* uz brojeve jer tu mogućnost dopušta i starija i novija gramatička norma (usp. Maretić, 1924: 127; Maretić 1931: 43, 44; Barić i dr., 2003: 82).

2.3. Morfološke posebnosti

Slavenski genitiv // akuzativ

a brvna (...) **ne osjećaš** (Mt 7,3) /a brvno (...) ne osjećaš; **ne ostavlja kuću, braću, sestre, majku, oca, djecu ili polja** (Mk 10,29) /ne ostavlja kuće, braće, sestara, majke, očeve, djecu ili polja/; **nije (...)** **pustio dažda** (Post 2,5) /pustio dažd/; **nije (...)** **mogao učiniti nijednoga čuda** (Mk 6,5) /nije (...) mogao učiniti nijedno čudo/; **neće izgubiti svoje plaće** (Mk 9,41) /neće izgubiti svoju plaću/; **ne primi Božjega kraljevstva** (Mk 10,15) /ne primi Božje kraljevstvo/, **ne nosi svojega križa** (Lk 3,27) /ne nosi svoj križ/ **Pazite da svoju pravednost ne činite pred ljudima** (Mt 6,1) /Pazite da svoje pravednosti ne činite pred ljudima/

Uz zanimljivi glagol u izdanju Šarićeva prijevoda *Biblije* iz 1959. imenice su podjednako često i u genitivu (tzv. slavenskom genitivu) i u akuzativu, što u novijim izdanjima nije promijenjeno s obzirom na to da je u skladu sa starijom i s novijom normom hrvatskoga standardnog jezika (usp. Maretić, 1931: 490; Barić i dr., 2003: 446; Silić-Pranjaković, 2005: 202).

Perfekt

se je on bavio (Mt 1,20) /se on bavio/; **voda se je penjala** (Post 7,24) /voda se penjala/; **iz kojih se vadila smola** (Post 14,10; Mt 2,15) /iz kojih se je vadila smola/

U Šarićevu je prijevodu kod povratnih glagola čest oblik perfekta u kojem se i u 3. l. jd. javlja nenaglašeni nesvršeni prezent gl. *biti*, premda ima i perfekta u kojima toga oblika glagola *biti* nema. I starija i suvremena standardnojezična norma dopuštaju dodavanje nenaglašenoga nesvršenog prezenta glagola *biti* u 3. licu

jedna od "osobitosti hrvatskih stilskih značajaka i navika" (*Norme i normiranje*, 1999: 335; usp. i *Hrvatski jezični savjetnik*, 87 i 88).

jednine perfekta povratnih glagola, kao i njegovo izostavljanje (usp. Maretić, 1931: 247,248; Barić i dr., 2003: 240; Silić-Pranjkić, 2005: 88).

Aorist

ustade (Mt 2,14) /usta/; **spoznade** (Post 4,1) /spozna/, **saznade** (Post 35,22) /sazna/; **imadne** (1 Kor 16,12) /ima/; **prekide** (Post 43,30) /prekine/; **doprije** (Izl 3,9) /dopre/; **proždrije** (Izl 7,12; 15,12) /proždre/; **dadnemo** (Post 3,6; Mt 1,25; 20,28) /dade/

Navedene aorisne oblike, također česte u Šarićevu prijevodu, uz oblike *usta*, *spozna*, *sazna*, *ima*, *prekine*, *dopre*, *proždre* i *dade* normativni priručnici navode kao dio starije i novije standardnojezične norme (usp. Maretić, 1931: 231, 232; Barić i dr., 2003: 261).

Zanimljiv je primjer naglašenoga aorista gl. *biti* – *biše* u 3. licu množine (**njegovi anđeli biše zbačeni** - Otk 12,5 /njegovi anđeli su bili zbačeni/) koji dolazi uz glagolski pridjev trpni umjesto perfekta, vjerojatno kako bi se njime jače izrazila izvršenost radnje (usp. Maretić, 1931: 212, 249; Barić i dr., 2003: 244, 632; Pranjkić-Silić, 2005: 70,71, 88).

Pasiv

od mene ukradeno (Post 30,31); **zemlja (je) bila od njih gusto napučena** (Izl 1,6); **da je prevaren od mudraca** (Mt 2,16); **opsjednut od nečista duha** (Mk 1,23; 4,33); **od svih mrženi** (Mk 13,13)

U Šarićevu je prijevodu česta upotreba pasivnih oblika na mjestima na kojima bi mogli biti upotrijebljeni i aktivni oblici.

Brojevi

za dvjesta (Mk 6,37; Izl 30,22) /za dvjesto/; **još trista** (Post 9,28) /još tristo/

U novije se doba u normativnim priručnicima uz oblike *dvjesta* i *trista* kao normativni navode i oblici *dvjesto* i *tristo*, nastali pod utjecajem ostalih naziva za stotice u kojima je drugi dio *sto* (usp. Maretić, 1931: 185; Barić i dr., 2003: 218; Pranjkić-Silić, 2005: 141).

2.4. Sintaktičke posebnosti

Red riječi

Pilat bio je upravitelj (Lk 3,1) /Pilat je bio upravitelj/;
uzvanici nijesu bili nje dostojni (Mt 22,8) /uzvanici je nisu bili dostojni/;
Tada jedan od Isusovih pratilaca maši se rukom za mač (Mt 26,51) /Tada se jedan od Isusovih pratilaca maši rukom za mač/

U vezi s redom riječi u hrvatskome standardnom jeziku i u starijim i u novijim se normativnim priručnicima naglašava kako je "red riječi dosta slobodan" (usp. Maretić, 1931: 387), ali se ipak preporučuje da, npr. nenaglašene riječi u pisanom jeziku dođu iza prve naglašene riječi u rečenici (usp. Maretić, 1931: 402-406; Barić i dr., 2003: 595-599; Pranjković-Silić, 2005: 474).

Namjerne i objektne rečenice

je li smio on da postupa (Post 34,31) /je li on smio postupati/;
mi hoćemo da sklopimo (Post 26,28) /mi hoćemo sklopiti/

U hrvatskim normativnim priručnicima ističe se kako veznik *da* služi i za povezivanje namjernih (finalnih) te objektnih rečenica (usp. Maretić, 1931: 476, 463; Pavešić, 1971: 388; Barić i dr.: 470, 498-500; Jonke, 1965: 400), tako da je njegova upotreba u Šarićevu prijevodu u skladu i sa starijom i s novijom gramatičkom normom.

2.5. Tvorbeno-leksičke posebnosti

Navedene riječi (imenice, pridjevi, glagoli, prilozi, prijedlozi) iz Šarićeva prijevoda *Biblije* objavljenog 1959. i danas pripadaju leksiku hrvatskoga standardnog jezika, premda ne onom stilski neutralnom i čestom, već stilski obilježenom. Neke su od njih u novim izdanjima *Biblije* zato ipak zamijenjene poznatijim i u svakodnevnoj upotrebi češćim inačicama.

Imenice

mati, mater (Lk 1,43; 12, 53; Mt 19,5) /majka, majku/;
visočini (Post 36,35) /visoravni/; **verige** (Mk 5,4) /lanci/; **mužica** (Post 2,33)⁹; **mrzost** (Mk 13,14) /zlo/; **s pridijevkom** (Mt 10,2) /nadimkom/; **od postanja** (Mt 13,35; Lk 11,50; Otk 13,8) /postanka/; **u tisku** (Mk 3,9) /u stisku/

⁹ U Šarića ta imenica ima značenje 'ženska osoba'.

Pridjevi

ptice grabilice (Post 15,10) /grabežljivice/; **naprćen** (Mk 3,29) /natovaren/; **sadanjega, sadanje** (Lk 12,56; Rim 3,26) /sadašnjega, sadašnje/; **grabljivi** (Mt 7,15) /grabežljivi/

Glagoli

pometemo (Post 11,7) /smetemo, pomiješamo/; **primorati** (Post 19,3; 33,10; Mk 6,45; 1 Kor 7,37) /prisiliti/; **satjerujete** (Post 29,7) /skupljate/; **podajte** (Mk 6,37) /dajte/; **poplašiše se** (Mk 6,50) /uplašiše se/; **naloži im** (Mk 9,9) /zapovjedi im/; **opetova** (Mk 10,24) /ponovi/;¹⁰ **da razdadu** (Lk 9,15) /da razdijele/; **se gradite, se gradio** (Lk 16,14; Iv. 5,18) /se pravite, se pravio/; **sastade Filipa** (Iv 1,43) /susretne Filipa/; **metni, meće, metne, metnu** (Post 22,9; 24,2; Mt 5,15) /stavi, stavlja, stavi/; **se odadre** (Mt 9,16; Mk 2,21) /se odere/; **plod držati zlim, držati pravim, držali su ga za Josipova sina** (Mt 12,33; Mk 11,32; Lk 3,23) /plod smatrati zlim, smatrati pravim, smatrali su ga za Josipova sina/; **što držite o Mesiji** (Mt 22,42) /što smatrate o Mesiji/; **me drže** (Mk 8,27; 8,29) /me smatraju/; **poznat ćete ih** (Mt 7,16) /prepoznat ćete ih/; **se dopalo** (Mt 14,3) /se svidjelo/; **umoli Filipa** (Dj 7,35) /zamoli Filipa/

Prilozi

većma (Post 37,5; Lk 7,42; Dj 4,19) /više/

Prijedlozi

ob moju desnu (Mt 22,44) /o moju desnu/

3. PRILAGODBE JEZIKA ŠARIĆEVA PRIJEVODA *BIBLIJE* IZ 2006. SUVREMENOJ NORMI HRVATSKOGA STANDARDNOG JEZIKA

Promjene u normi standardnoga jezika zbivaju se, osobito na gramatičkoj razini, vrlo rijetko. Zajedničko im je da:

1. nisu globalne, tj. da ne mijenjaju sustav u cjelini jer u suprotnom ne bi postojao jezični kontinuitet;

2. najprije nastaju u govoru jednoga govornika ili više njih, a zatim, nakon što se počnu "širiti", tj. nakon što ih zajednica govornika prihvati, postaju i jezične činjenice;

3. zbivaju se postupno, po načelu evolucije, a ne naglo, po načelu revolucije.

¹⁰ Maretić ističe kako je taj glagol nepotreban ... kad imamo u svome jeziku: ponoviti, ponavljati...“ (Maretić, 1924: 79).

Promjene u standardnim jezicima mogu se istraživati deduktivno, usporedbom starijih i novijih normativnih priručnika, ali i induktivno, na govorenim i/ili pisanim ostvarenjima, npr. usporedbom starijih i novijih prijevoda istih književnih ili drugih djela (Alerić i Tomljenović, 2008: 65-66). Za takva su istraživanja pogodni prijevodi onih djela kod čijeg se prevođenja posebno pazi na to da sadržaj teksta koji se prevodi bude doslovce prenesen u jezik na koji se prevodi, što je osobito slučaj kod prijevoda *Biblije*. Naime, zbog nastojanja da sadržaj jezika prijevoda *Biblije* bude posve vjeran sadržaju jezika iz kojega se prevodi, gotovo je posve sigurno da će promjene do kojih s vremenom dolazi u biblijskim prijevodima na nekom jeziku najčešće biti motivirane samo činjenicom da su se u tome jeziku zbile promjene koje su postale dio standardnojezične preskriptivne ili kodifikacijske norme i koje su zbog toga trebale biti primijenjene u govorenoj i pisanoj praksi.

Jedan od ciljeva proučavanja promjena u jeziku prijevoda *Biblije* zato može biti i proučavanje brzine i uspješnosti primjene standardnojezičnih promjena, kao i proučavanje mogućih poteškoća do kojih pritom dolazi, odnosno proučavanje:

- a) standardnojezičnih promjena koje su s većim ili manjim uspjehom primijenjene u praksi,
- b) razloga koji su na tu brzinu i uspješnost utjecali te,
- c) postupaka koji utječu na bržu i potpuniju provedbu standardnojezičnih promjena.

3.1. Pravopisne prilagodbe

Premda se, zbog činjenice da do pravopisnih promjena u standardnim jezicima dolazi vrlo rijetko, u izdanju Šarićeva prijevoda *Biblije* iz 1959. mogao pretpostaviti malen broj razlika, ipak je upravo na pravopisnoj razini broj razlika, i u skladu s tim potrebnih prilagodbi, bio najveći. Od tih je razlika samo dio nastao kao posljedica promjena do kojih je u proteklih pedesetak godina došlo u pravopisnoj normi hrvatskoga standardnog jezika. Dio razlika mogao bi se pripisati nepoštivanju pravopisne norme prevoditelja prvog i priređivača drugog izdanja, a dio razlika u drugom izdanju vrlo vjerojatnom nepoznavanju hrvatske pravopisne norme slagara u tiskari, koji su bili Španjolci.¹¹

¹¹ Njihova su imena navedena u izdanju *Biblije* iz 1959.

Evo tih razlika koje je bilo potrebno prilagoditi današnjoj pravopisnoj normi.

Pisanje velikog/malog slova

Stari Zavjet, Novi Zavjet, hram, Sin čovječi, Dvanaestorica, Jedanaestorica, Herodovci /Stari zavjet, Novi zavjet, Hram (kada se misli na jeruzalemski), Sin Čovječi, dvanaestorica, jedanaestorica, herodovci/

Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi

po srijedi (Post 43,12) /posrijedi/; **na vijeke** (Mk 3,29) /navijeke/; **nesamo** (Mt 21,21; Iv 5,18; 11,52) /ne samo/

Pisanje č/ć

ne **mečite** ruke (Post 37,22) /ne mečite/; ne **zapečačuj** (Otk 22,10) /ne zapečačuj/; **vodići** (Mt 15,14) /vodiči/

Pisanje ije/je

je > ije

zapovjed (Mt 22,34) /zapovijed/; **koji promjene** (Mt 6,16) /koji promijene/; **bez proljevanja** (Heb 9,22) /bez prolijevanja/; **mu udjeli** (Izl 35,34) /mu udijeli/

ije > je

Bog zapovijedi (Mt 1,28) /Bog zapovjedi/; **vrijedniji** (Mt 6,26) /vredniji/; **ovčijem** (Mt 7,15) /ovčjem/; **prijevarom** (Post 27,35) /prevarom/; **sljedeći su potomci** (Post 36,9; 36,15; Mk 6,2) /sljedeći su potomci/; **veliko svijetlo** (Mt 4,16; Mk 4,21; Lk 2,32) /veliko svjetlo/

e, i > e, je, ije

najlepšeg (Post 41,42) /najljepšeg/; **upotrebio; upotrebiše** (Dj 27,17; 1 Kor 9,15; 1 Kor 9,18) /upotrijebio, upotrijebiše/; **prestupnik** (Rim 2,25) /prijestupnik/; **zaliv** (Dj 27,39) /zaljev/; **pripoznajte** (1 Kor 16,8) /prepoznajte/; **neka pređu** (Izl 29,29) /neka prijeđu/; **sio** (Iv 13,13) /sjeo/

3.2. Fonološke prilagodbe

Nepostojano *a*

dijamanat (Izl 28,18) /dijamant/; **hijacinat** (Izl 28,19) /hijacint/

(usp. Barić i dr., 2003: 82; Pranjković-Silić, 2005: 102)

Prijedlog *s/sa*

sa Urijinom (Mt 1,6) /s Urijinom/; **sa djecom** (Post 33,6) /s djecom/; **sa vanjskim** (Lk 17,20) /s vanjskim/; **sa tvojim** (Izl 5,15) /s tvojim/; **sa dvadeset, sa deset** (Izl 38,11; 38,12) /s dvadeset, s deset/; **sa granatnim** (Izl 38,34) /s granatnim/; **s svećeničkim** (Lk 22,4) /sa svećeničkim/

(usp. Barić i dr., 2003: 280; Pranjković-Silić, 2005: 31)

Prijedlog *k/ka*

ka izvoru (Post 24,16) /k izvoru/; **k gradskim vratima** (Post 34,24) /ka gradskim vratima/

(usp. Barić i dr., 2003: 280; Pranjković-Silić, 2005: 31)

Zamjena glasova ($n > m$, $m > n$, $d > đ$, $s > š$, $n > lj$, $d > dj$, $e > o$, $k > c$)

sa sobom (Mt 15,30) /sa sobom/; **ne smijen** (Rim 15,18) /ne smijem/; **jedamput** (Post 18,30; Mk 19,24; Lk 1,8) /jedanput/; **najedamput** (Mk 9,8; 10,10; 15,37) /najedanput/; **ujedamput** (Lk 2,13; Dj 2,1) /ujedanput/; **otidem, otide, otidoh** (Post 13,11; Mt 8,21; Mk 5,20) /odem, ode, odoh/;¹² **košturnica** (Mt 27,33; Mk 15,22; Lk 23,33) /kosturnica/; **među grmnjem** (Post 3,8) /među grmljem/; **ne videše** (Post 9,23) /ne vidješe/; **tle** (Post 37,10) /tle/; **Macedonac, u Macedoniji** (Dj 16,9; 16,10) /Makedonac, u Makedoniji/

Ispadanje suglasnika/samoglasnika (d , n , lj , nj , l , a , i , u)

osijeci je (Mk 9,43; 9,45) /odsijeci/; **sjedu** (Mt 20,21) /sjednu/; **blagosloven, blagosloveni, blagosiva, blagosivaju** (Mt 21,9; 23,39; Lk 1,42) /blagoslovljen, blagoslovljeni, blagoslivlja, blagoslivljaju/;¹³ **daljnih, daljnu, daljne** (Izl 21,22; Mt 25,20; Post 8,10) /daljnjih, daljnju, daljnje/; **go** (Mt 25,36) /gol/; **sto** (Izl 40,4; Mt 26,20) /stol/; **pošljite, pošlji, pošlje** (Post 42,16; Lk 16,27; Dj 10,32; 11,13; Otk 1,11) /pošaljite, pošalji, pošalje/; **ostrag** (Mk 5,27) /straga/; **tisućgodišnje** (Otk 20,0) /tisućgodišnje/; **možebiti** (Post 18,24; 27,12; Iv 7,52) /može biti/

¹² Ima i **otide, otidoše** (Post. 18,33; 29,1; 32,2; 33,16; 27,66).

¹³ U vezi je s tim riječima zanimljivo da A. Veber Tkalčević zamjera F. Ivekoviću što u svom *Rječniku hrvatskoga jezika* navodi riječi "blagosloven, bičovati (mjesto bičevati), praznik (mjesto blagdan), mudarac (umjesto mudrac). Kad mu Iveković odgovara da je blagosloven običnije nego blagoslovljen, Tkalčević mu odgovara: blagosloven može biti običnije – ali na Morači." (*Portreti hrvatskih jezikoslovaca*, 1993.).

Umetanje samoglasnika/suglasnika (*o, b, h, nj*)

takova, takovu, takovih (Post 19,7; Mt 8,28; 19,12) /takva, takvu, takvih/; **obvladati** (Rim 6,14) /ovladati/; **drhšćem** (Heb 12,21) /drščem/; u **nutrinji** (Mk 8,12) /u nutrini/

Prijeglas

pojasove (Izl 28,40) /pojaseve/; u **čirovima** (Lk 16,20) /u čirevima/; **svo** (Post 46,7; Mt 5,25; Lk 11,34)¹⁴ /sve/ (usp. Barić i dr., 2003: 212)

Sibilarizacija

slugi (D. jd.) (Post 32,11; Mt 5,25; Iv 18,10) /sluzi/; **utjehi** (2. Kor 7,13) /utjesi/; **Rebeci** (Post 24,53; 26,35; 27,11) /Rebeki/

Premetanje glasova

vas narod (Izl 18,14) /sav narod/

3.3. Morfološke prilagodbe

Imenice

Rod i broj

njegovom naukom, nauci, nauke (Mt 7,28; Mk 6,2; Lk 1,4) /njegovim naukom, nauku, nauka/; **od svih drugih sjemena** (Mt 13,32) /od svega drugog sjemenja/; **s bubnjima** (Post 31,27) /s bubnjevima/; **s užima** (Izl 35,18) /s užadi/; **veliki glad** (Dj 11,27) /velika glad/

Sklonidba

Genitiv

sedamnaesti dan, taj dan (Post 7,10) /sedamnaestoga dana, toga dana/; **proti tebi, proti narodu, proti kraljevstvu, proti meni, proti Isusu, proti njemu, proti tvojoj volji** (Mt 5,23; Mk 3,20; Dj 18,13) /protiv tebe, protiv naroda, protiv kraljevstva, protiv mene, protiv Isusa, protiv njega, protiv tvoje volje/; **jer je bila za svih udata** (Mt 22,28) /jer je bila za sve udana/; **u čas kojega ne zna** (Mt 24,50) /u čas koji ne zna/; **sluga** (G. mn.) (Iv 18,22; Otk 19,2; Izl 14,5) /slugu/

¹⁴ U madridskom izdanju ima i oblika **sve** (Post. 6,5; 6,12; 12,5), koji su u skladu s normom.

Dativ

u tebe ću održati Vazam (Mt 26,18) /u tebi ću održati Vazam/; **proslavi ti mene, Oče, u tebe samoga** (Iv 17,5) /proslavi ti mene, Oče, u tebi (sebi) samom/

Akuzativ

kćer Jišmaela (Post 28,9; 29,10; Mk 5,23) /kći Jišmaela/; **te o vratu objesi** (Mk 9,42; Lk17,2) /te o vrat objesi/

Instrumental

s tim (Mt 18,25; Mk 7,13; Lk 2,49) /tim/; **s pomoću** (Post. 4,1) /pomoću/; **neka s njom pomažu** (krvlju, op. M. A.; Izl 12,7) /neka njom pomažu/; **napunit ćeš me veselja** (Dj 2,27) /veseljem/; **neka vas napuni svake radosti i mira** /svakom radosti i mirom/ (Rim 15,13); **napuni spužvu octa** (Mt 27,48; Mk 15,36) /napuni spužvu octom/; **gladne napuni dobara** (Lk 1,52) /gladne napuni dobrima/; **koji čini svoje anđele vjetrove i svoje sluge ognjeni plamen** (Heb 1,7) /koji čini svoje anđele vjetrovima i svoje sluge ognjenim plamenovima/

Zamjenice

za sve se ovo brinu (Mt 6,32) /to/; **ove pouke** (Mt 11,1); **u njegovoj starosti** (Post 21,2) /u svojoj starosti/; **među se** (Post 21,31; Mk 12,7; Lk 22,17) /među sobom/; **i sakrijete nas od onoga lica, koji sjedi na prijestolju** (Otk 5,16) /i sakrijte nas od onoga lica koje sjedi na prijestolju/

Pridjevi

silni jauk (Mt 2,18) /silan jauk/; **vidio jaki vjetar** (Mt 14,30) /vidio jak vjetar/

Glagoli (povratni/nepovratni), oblici glagola

raspitajte brižno (Mt 2,8) /raspitajte se/; je potanko **raspitivao** za nas (Post 43,7) /se potanko raspitivao za nas/; **neka se svijetli** /neka svijetli/; **da se je svijetlilo njegovo lice** (Izl 34,29; Mt 5,16) /da je svijetlilo/; **lice se njegovo zasja** (Mt 17,2) /lice njegovo zasja/; **svratite se, svratiše** (Post 19,2; 19,3; Lk 19,7) /svratite/; **porazgovori se, porazgovoriše** (Post 19,14; 34,6; Izl 34,31); **su se razgovarali; se razgovarao** (Lk 22,14; Dj. 24,26) /porazgovori, su razgovarali, razgovarao/; **zaputi, zapute, zaputite, zaputiše** (Post 12,5; Dj 11,25; Rim 15,28) /se zaputi, se zapute, se zaputite, se zaputiše/

nijesam, nijeste, nijesu (Mt 5,17; 7,21; 7,23) /nisam, niste, nisu/

izbaviti ću se (Rim 7,25) /izbavit ću se/

Svršeni/nesvršeni glagoli

kršćavam; kršćavaš, je kršćavo (Iv 1,25; 1,26; 1,28) /krstim, krstiš, je krstio/

Kondicional I.

A on je još revnije uvjeravao: "I ako bih morao poći u smrt s tobom, ne ću te zatajiti." (Mk 14,31) /A on je još revnije uvjeravao: "I ako bih morao poći u smrt s tobom, ne ću te zatajiti."/

Prilozi

gdje ide (Izl 3,4) /kamo ide/

Prijedlozi

do u dvorište (Mk 14,54) /do dvorišta/; **do u treće nebo** (2 Kor 12,2) /do trećeg neba/; **ženiti (...) s njihovim kćerima** (Izl 34,16) /ženiti njihovim kćerima/; **za na put** (Post 45,23) /za put/; **do na rub** (Lk 4,28; Dj 20,37) /do ruba/; **objesi zavjesu za vrata** (Izl 40,28) /objesi zavjesu iza vrata/; **na jednoga mrziti, zamrziti na vas** (Post 26,27; Mt 6,24; Mk 6,19) /jednoga mrziti, zamrziti vas/; **pogledajte na ptice** (Mt 6,26; 6,28) /pogledajte ptice/; ovaj huli na Boga (Mt 9,4) /ovaj huli Boga/; **ugledajte se na njihovu vjeru** (Heb 13,7) /ugledajte se u njihovu vjeru/; **namjenjuješ li ovu priču samo na nas ili na sve** (Lk 12,41) /namjenjuješ li ovu priču samo nama ili svima/; **u četvrtu stražu** (Mt 14,25) /za četvrte straže/; **i premda je ona dan u dan** (Post 39,10) /i premda je ona dan za danom/; **i sažali mu se za njih** (Mk 6,34; Lk 7,13) /i sažali mu se zbog njih/; **a imajući želju već od mnogo godina** (Rim 15,22) /a imajući želju već mnogo godina/; **koji se ne bi mogao sažaliti s naših teškoća** (Heb 4,15) /koji se ne bi mogao sažaliti nad našim teškoćama/; **čuvajte se od lažnih proroka** (Mt 7,15) /čuvajte se lažnih proroka/; **zapovijed od cara** (Lk 2,1) /careva zapovijed/; **granje od drveća** (Mt 21,8) /granje drveća/

3.4. Tvorbeno-leksičke prilagodbe

Tvorbeno-leksičke razlike u promatranim su izdanjima najbrojnije, što je u skladu s činjenicom da je leksik dio jezika koji se najbrže mijenja. Navedene riječi koje se javljaju u prijevodu *Biblije* iz 1959. trebalo je prilagoditi tvorbi riječi u hrvatskome

standardnom jeziku ili ih je, zbog njihove arhaičnosti, trebalo zamijeniti poznatijim riječima.

Imenice

Isusom Nazarejinom (Mt 26,71) /Isusom Nazarećaninom/; **mjesečnjak** (Mt 17,14) /mjesečar/; **puni začuđenja** (Mt 8,27; Lk 24,41) /puni čuđenja/; **imaj ustrpljenje** (Mt 18,26) /imaj strpljenje/; **poželjenje** (Post 4,7) /želja/; **od gvožđa** (Post 4,22) /od željeza/; **gvozdenim žezlom** (Otk 12,5) /željeznim žezlom/; **gornji boj** (Post 6,16) /gornji kat/; **kamela** (Post 12,16; Post. 24,19) /deva/; **srebrnika** (Post 20,16) /srebrnjaka/; **divljačine** (Post 27,3; 27,5) /divljači/; **pun strahopočitanja** (Post 28,17) /pun strahopoštovanja/; **potrati** (Post 41,30) /potrajati/; **nekvasan kruh, nekvasne kolače** (Izl 29,3) /beskvasan kruh, beskvasne kolače/; **ključ od zjala bezdana** (Otk 9,1) /ključ od ždrijela bezdana/; **nevježa** (1 Kor 14,16; 14,23) /neupućeni/; **sve do osvitka zore** (Post 32,24) /sve do osvita zore/; **umnoženje** (Mk 6,52) /umnažanje/; **preljubočinci** (Lk 18,11) /preljubnici/; **izgoniti prodavce** (Mk 11,15) /izgoniti prodavače/; **skorpija** (Lk 10,19) /škorpijona/; **zakonoša** (Lk 11,45) /zakonoznanac/; **i tko se oženi puštenicom i to tako čini preljub** (Lk 16,18) /i tko se oženi otpuštenom isto tako čini preljub/; **četverouglast** (Izl 38,1) /četvrtast/; **udivljenje** (Lk 5,26) /divljenje/; **sedmice** (Dj 20,7) /tjedna/

Pridjevi

... o Mesijevu porijeklu (Mt 22,42) /... o Mesijinu porijeklu/; **smokovo lišće** (Post 3,7) /smokvino lišće/; **stanovitom** (Mt 26,18), /jednom, određenom/; **o izvanjoj čistoći; na izvanju** (Heb 9,9; 9,13) /o izvanjskoj čistoći, izvana/; **zadnje godine gladi** (Post 47) /posljednje godine gladi/; **vanredno čovječno** (Dj 28,2) /s izvanrednom čovječnošću/; **tvrdovrat narod** (Izl 33,3) /tvrdokoran, tvrdoglav/; **u neugasljivu ognju** (Lk 3,17) /u neugasivu/; **u najgornjoj** (Post 40,17) /u gornjoj/

Glagoli

sabiraš (Rim 2,5) /sabireš/; **ne sabiraju** (Mt 6,26) /ne sabiru/; **ne sabirajte** (Mt 6,19, 6,20) /ne sabirite/; **izvršuje ih** (Mt 7,24) /izvršava ih/; **približuje se, približujemo** (Mt 26,46; Lk 21,28; Heb 7,19) /približava se, približavamo se/; **se podsmijevali** (Mt. 9,24; Lk 8,53) /se podsmjehivali/; **ugotovio** (Mt 22,4; Post 19,3) /zgotovio/; **on je odilazio** (Lk 5,16) /on je odlazio/; **posvadiše se** (Post 26,20) /posvađaše se/; **pane to prokletstvo** (Post 27,13) /

padne to prokletstvo/; **glad će potrati zemlju** (Post 41,30) /glad će potući zemlju/; **uzdrži, uzdržati, uzdržava, uzdržite** (Post 45,1; Mk 3,25; Lk 17,33) /suzdrži, suzdržati, suzdržava, suzdržite/; **odrinuše od zemlje** (Lk 8,22) /otisnuše/; **se uvrati u jedno selo** (Lk 10,38) /svrati, navrati/; **obuhvatala** (Iv 2,6) /obuhvaćala/; **oturi, oturiše** (Dj 7,27; 7,35) /odgurnu, odgurnuše/; **oduravaš idole** (Rim. 2,22) /idole smatraš odurnima/; **zemlju uzradiš** (Post 4,12) /zemlju obradiš/; **poravnite njegove staze** (Mk 1,3) /poravnajte njegove staze/; **vrše vlast** (Mk 10,42) /vladaju/; **bilo doglašeno** (Iv 4,1) /bilo objavljeno/; **se ne utrudite** (Heb 12,3) /se ne premorite/; **svjetujem, svjetova** (Otk 3,18; Izl 18,24) /savjetujem, savjetova/; **duva vjetar** (Otk 7,1; Izl 10,13; 10,19) /puše vjetar/ ; **turi svoju ruku** (Izl 4,6) /stavi svoju ruku/; **oteščati** (Izl 5,9) /otežati/; **i grstit će se Egipćani piti vodu** (Izl 7,18) /i gadit će se Egipćanima piti vodu/; **ali ne očajamo** (2 Kor 4,8) /ali ne očajavamo/; **prinesavši** (Heb 10,12) /prinijevši/; **stignut ću ih** (Izl 15,9) /stići ću ih/; **kad sabiraš** (Izl 23,16) /kad sabireš/; **neka pobiraju za me** (Izl 25,2) /neka skupljaju za me/; **tko nju oskvrni** (Izl 31,14) /tko nju oskvrne/; **spasavaš** (Post 47,25) /spašavaš/; **se spasavaju** (Lk 13,24) /se spašavaju/

Prilozi

odanle (Post 11,8, 24,7) /otamo/; **otkuda, kuda** (Post 16,8; Lk 13,25; Iv 2,9) /odakle, kamo/; **veče, predveče, uveče** (Post 1,5; Mt 14,15; Mt 8,16; 16,2; Mk 1,32) /večer, predvečer, uvečer/; **napolju** (Mt 12,46; Mk 1,45; Lk 1,10) /vani/; **izakako je Isus** (Mt 13,53; Iv. 7,10; Dj 13,36) /nakon što je Isus/;¹⁵ **odsele** (Post 8,22; Lk 5,10; Iv 8,11) /odsad/; **badava, zabadava** (Post 29,15; Rim 3,24) /besplatno/; **preveć** (Post 33,13; Izl 36,7) /previše/; **rdavije** (Iv. 2,10) /gore/; **pozadugo** (Dj 18,18) /podugo/

Prijedlozi

poradi (Mt 10,18; Mk 2,27; Iv 7,43) /zbog/; **do dva dana Vazam** (Mt 26,2) /za dva dana Vazam/; **iza (ovih događaja, toga, tolikog vremena)** (Post 22,20; Post 40,1; Heb 4,7) /poslije, nakon ovih događaja, toga, tolikog vremena/; **za njim, za leđa, zaklanja za štiti** (Mak 10,80; II. Ljet 13,6; Ezekijel 23,24; Izaija, 38,17; Sirah,

¹⁵ Andrić u djelu *Branitelj jezika hrvatskoga* o tome izrazu piše: "Namjesto lijepog i određenog temporalnog veznika *pošto* privoljuju se pojedinci krpariji 'iza kako' i 'nakon što', koje u tom obliku ne poznaje narod..." (Andrić, 1911: 13).

37,5) /iza njega, iza leđa, iza štita/;¹⁶ **nasusret** nama (Post 24,65; 32,7; 33,4) /ususret/; dade još **svrh** svega (Lk. 3,20) /povrh/

Veznici

pošto (Mt 13,6; Mk. 1,32; Dj 14,25) /budući da/

3.5. Stilske prilagodbe

vрати natrag (Post 18,33; Mk 9,25; Lk 2,20) /vrati/

dulje vremena (Dj 18,20) /dulje/; **dođoše ljudi i žene** (Izl 35,22) /muškarci i žene/

4. RASPRAVA I ZAKLJUČAK

Proučeni i opisani ispravci Šarićeva prijevoda *Biblije* u zagrebačkom izdanju u odnosu na madridsko na gramatičkoj, pravopisnoj i leksičko-tvorbenoj razini rezultat su:

1. ispravljanja slučajnih pogrešaka nastalih kod unosa teksta,
2. ispravljanja pogrešaka nastalih kao posljedica promjena jezične norme, odnosno njihova usklađivanja s novim jezičnim pravilima.

Na svim se jezičnim razinama¹⁷ u proteklih pedesetak godina mogao očekivati određen broj promjena kojima je razlog činjenica da se i u standardnim jezicima s vremenom zbivaju promjene koje se najprije javljaju u upotrebi, kao odstupanja od norme, a zatim neka od njih s vremenom bivaju prihvaćena kao jezične promjene i normirana, tj. postaju dio te norme. Promjene u zagrebačkom izdanju Šarićeva prijevoda *Biblije* u odnosu na madridsko nastale su kao posljedica ispravljanja slučajnih pogrešaka i pogrešaka koje su rezultat jezičnih promjena, od kojih su najčešće one na pravopisnoj, morfološkoj i tvorbeno-leksičkoj razini, npr.

- u **vezi** s pisanjem velikog i malog slova,¹⁸ npr. **hram** (Hram), **Sin čovječji** (Sin Čovječji), **Dvanaestorica** (dvanaestorica)

¹⁶ Jonke ističe kako se "... u jezičnoj svijesti miješa i ono izvorno značenje prijedloga *za* koje je jednako značenju *iza*" (Jonke, 1965: 395).

¹⁷ Naime, gramatička i pravopisna razina jesu one jezične razine u kojima su promjene u standardnom jeziku vrlo rijetke i u njemu nastaju svjesnom intervencijom,

¹⁸ Pisanje velikih i malih početnih slova u riječima, kad se radi o vlastitim imenima, povezano je s izvanjezičnom stvarnošću, odnosno ovisi o tome može li se nekoj riječi ili skupu riječi u konkretnom slučaju pridati sadržaj 'vlastito ime'.

- u vezi s pisanjem glasova i glasovnih skupina, npr. **vodići** (vodiči), **koji promjene** (koji promijene), **najlepšeg** (najljepšeg)

- u vezi sa sastavljenim i rastavljenim pisanjem riječi, npr. **po srijedi** (posrijedi), **na vijeke** (navijeke), **nesamo** (ne samo)

- u vezi s provođenjem / neprovođenjem glasovnih promjena, npr. prijevoda, **pojasove** (pojaseve), **u čirovima** (u čirevima) sibilizacije, **slugi** (sluzi), **utjehi** (utjesi), **Rebeci** (Rebeki)

- u vezi s ispadanjem i umetanjem glasova, npr. **dijamanat** (dijamant), **hijacinat** (hijacint), **sa Urijinom** (s Urijinom), **sa granatnim** (s granatnim), **ka izvoru** (k izvoru); **k gradskim vratima** (ka gradskim vratima)

- u vezi sa zamjenom jednog glasa drugim, npr. **sa sobom** (sa sobom), **ne smijen** (ne smijem), **jedamput** (jedanput), **otidem** (otidem), **koštarnica** (kosturnica), među **grmnjem** (među grmljem), **ne videše** (vidješe), **tle** (tlo), **Macedonac** (Makedonac), **blagosloven** (blagoslovljen), **daljnih** (daljnjih)

- u vezi s umetanjem samoglasnika/suglasnika, npr. **takova** (takva); **obvladati** (ovladati); **drhšćem** (drščem); u **nutrinji** (nutrini)

- u vezi sa sklonidbom

njegovom naukom (njegovim naukom), **od svih drugih sjemena** (od svega drugog sjemenja), **veliki glad** (velika glad), **sedamnaesti dan** (sedamnaestoga dana), **koji čini svoje anđele vjetrove i svoje sluge ognjeni plamen** (koji čini svoje anđele vjetrovima i svoje sluge ognjenim plamenovima); **i sakrijete nas od onoga lica, koji sjedi na prijestolju** (i sakrijete nas od onoga lica, koje sjedi na prijestolju)

- u vezi s oblikom i značenjem zamjenica, npr. za sve se **ovo** brinu (za sve se to brinu); **ove** pouke (te pouke); **u njegovoj starosti** (u svojoj starosti); **među se** (među sobom)

- u vezi s oblikom i značenjem pridjeva, npr. **silni jauk** (silan jauk); **vidio jaki vjetar** (vidio jak vjetar)

- u vezi s oblikom i značenjem glagola, npr. **raspitajte** brižno (raspitajte se brižno); je potanko **raspitivao** za nas (se potanko raspitivao za nas); neka **se svijetli** (neka svijetli); **svratite se** (svratite); **zaputi** (se zaputi), **nijesam** (nisam); **izbaviti ću se** (izbavit ću se), **kršćavam** (krstim), **ako bi morao** (bih)

- u vezi s oblikom i značenjem priloga, npr. **gdje ide** (kamo ide)

- u vezi s oblikom i značenjem prijedloga, npr. **u četvrtu stražu** (za četvrte straže); **i premda je ona dan u dan** (i premda je ona dan za danom); **i sažali mu se za njih** (i sažali se nad njima); **čuvajte se od lažnih proroka** (čuvajte se lažnih proroka).

Može se zaključiti kako je odluka o potrebi usklađivanja Šarićeva prijevoda *Biblije* iz 1959. sa suvremenom standardnojezičnom normom bila opravdana zbog jezičnih razlika u odnosu na suvremenu normu hrvatskoga standardnog jezika koje je u biblijskom tekstu trebalo provesti i tako omogućiti današnjim čitateljima njegovo jednostavnije i lakše razumijevanje.

5. LITERATURA

Alerić, M. i Tomljenović, I., 2008., *Prijevodi i jezične promjene*, Jezik, 55 god., 2, str. 65-70.

Andrić, N. 1911. *Branič jezika hrvatskoga, novo dopunjeno izdanje*, Zagreb (Faksimilski pretpisak 2. izdanja iz 1911. Zagreb, Pergamena).

Anić, V. – Silić, J., 2001., *Pravopis hrvatskoga jezika*, Zagreb, Novi Liber i Školska knjiga.

Anić, V., ¹1991., *Rječnik hrvatskoga književnoga jezika*, Zagreb, Novi Liber.

Babić, S. – Finka, B. – Moguš, M., ¹1971. i ⁵2000., *Hrvatski pravopis*, Zagreb, Školska knjiga.

Babić, S. i dr., 1991., *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb, HAZU i Globus.

Barić, E. i dr., 2003., *Hrvatska gramatika*, Zagreb, Školska knjiga.

Badurina i dr., 2007., *Hrvatski pravopis*, Zagreb, Matica hrvatska.

Benešić, J., 1985. – 1990., *Rječnik hrvatskoga književnoga jezika od Preporoda do I. G. Kovačića*, 1–12, A–rzati (nedovršen), Zagreb, JAZU.

Boranić, D. (priredio), ⁶1915., *Dra Ivana Broza Hrvatski pravopis*, Zagreb.

Boranić, D., ⁹1947., *Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb.

Bratulić, J., 1998 *Prijevodi biblijskih tekstova u razvitku hrvatskoga književnog jezika*, *Croatica*, XXVII/45-46, Zagreb, str. 9-15.

Broz, I. – Iveković, F., 1901., *Rječnik hrvatskoga jezika*, I-II, Zagreb.

Broz, I., 1892. – 1915., Hrvatski pravopis, Zagreb.

Fučak, J., 1991., Prijevodi Biblije na hrvatski jezik, Bogoslovska smotra, 61/1-2, Zagreb, str. 93-98.

Hrvatski jezični savjetnik, 1999. Zagreb, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena.

Jonke, Lj., 1965, Književni jezik u teoriji i praksi, Zagreb, Znanje.

Lončarić, M., 1998, Najnowsze dzieje języków słowiańskich: Hrvatski jezik, Opole: Uniwersytet Opolski – Institut Filologii Polskiej.

Maretić, T, 1924., Hrvatski ili srpski jezični savjetnik, Zagreb.

Maretić, T., 1931., Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika, Zagreb, Štampa i naklada.

Pavešić, S. i dr., 1971., Jezični savjetnik s gramatikom, Zagreb, Matica hrvatska.

Pranjković, I., 2006., Hrvatski jezik i biblijski stil, Zbornik radova 34. seminara Zagrebačke slavističke škole, Zagreb: FF press.

Portreti hrvatskih jezikoslovaca, (ur. R. Vince), 1993., Zagreb, Hrvatski radio.

Samardžija, M. (ur.), 1999., Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika, Zagreb, Matica hrvatska.

Samardžija, M., 1998., Norme i najnovije promjene u hrvatskom jeziku, *Zaprešićki godišnjak* 8, Zaprešić, 327–340.

Silić, J. – Pranjković, I., 2005., Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta, Zagreb, Školska knjiga.

Silić, J. (s. a.) Nekoliko misli o normi, *Jezik u savremenoj komunikaciji*, Beograd, 155-161.

Silić, J., 1997., Književnoumjetnički (beletristički) stil hrvatskoga standardnog jezika, *Kolo*, VI/1, Matica hrvatska, Zagreb, str. 359-369.

Šarić, I. E., 1959., *Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta*, Madrid, Osvit.

Šarić, I. E., 2006., *Biblija, Sveto pismo staroga i novoga zavjeta*, Zagreb, Hrvatsko biblijsko društvo, Glas Koncila.

Šegvić, K., 1942., Hrvatski jezik u katoličkom bogoslužju, *Prigodom 1300-godišnjice pokatoličenja Hrvata*, Zagreb (Prikaz B. Poparić, *Hrvatski narod*, 20. 2. 1942., str. 7).

LANGUAGE OF ŠARIĆ'S TRANSLATION OF *THE BIBLE* AND
CONTEMPORARY NORM OF STANDARD CROATIAN LANGUAGE

Summary

The paper studies the orthographic, grammatical and lexical specificities of the Croatian translation of *the Old and New Testament of the Holy Bible* written by John the Evangelist Šarić, the archbishop of Bosnia, published in 1959 in Madrid. The examples have been taken from the Old and New Testament (the Book of Genesis and the Book of Exodus, the Gospels according to Matthew, Mark, Luke and John, the Acts of the Apostles, the Epistles of St Paul the apostle, and the Revelation of St John). Those specificities are compared to the norm of the standard Croatian language of that period and differences are established in relation with the contemporary norm of the standard Croatian language. The editions in which the contemporary norm was followed are the ones published in Zagreb: the 1st improved edition from 2006 and the 2nd improved edition from 2007.

Among other goals, this study aims to determine the most important changes in the standard Croatian language and confirm the presupposition about the acceptance of the translations of *the Bible* in the study of these language changes.

Key words: *the language of the Bible, John the Evangelist Šarić, standard language, translations, language changes.*